

Источники и литература:

1. Бушуев В. В. Человеческий капитал для социогуманитарного развития / В. В. Бушуев, В. С. Голубев, А. А. Коробейников, Ю. Г. Селюков. – М. : ИАЦ Энергия, 2008. – 96 с.
2. Индекс развития человеческого потенциала : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ru.wikipedia.org
3. ООН представила рейтинг качества жизни в странах мира на 2009 год : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/news/state/2009/10/06/2192>
4. Reports (1990 - 2011). Global Reports HDR 2011. Human Development Reports (HDR). United Nations Development Programme (UNDP) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hdr.undp.org/en/reports/>

Петренко Ю.С., Алексеева Л.А.**УДК 316.61.053****СТАН ОБДАРОВАНОСТІ В СУЧАСНИХ ВЗАЄМВІДНОСИНАХ
В СУСПІЛЬСТВІ**

Сучасно, соціальні ознаки суспільного кризового стану, самі по собі, передбачають актуальність перегляду, або трансформації стереотипних уявлень минулого, стосовно змістовності індивідуального формування якостей особистості і їх використання в суспільних взаємовідносинах. Але, фахове знаходження функціонально провідних, в державоутворенні, галузей (освіти та виховання) на його узбіччі та наслідки, зокрема проблемний стан здоров'я, цьому не сприяє. Суспільство дуже повільно, але набуває розуміння випереджальності в їх розвитку при вирішенні своїх першочергових завдань, як провідного резерву в розпочатій урядом розбудові країни як держави.

Результати чисельних фахових досліджень психосоматичного стану не тільки дітей (до)шкільного віку, виконаних педагогами, психологами, лікарями-психіатрами, педіатрами, дослідження стану здоров'я фахівцями валеологічного та ін.. напрямків, як і статистичне визначення динаміки його стану, свідчать, що як соціальне явище воно вийшло за межі проблемних питань окремих суспільних галузей – освіти, виховання, охорони здоров'я. Стало актуальною загальносуспільною проблемою. Тому, окреме обґрунтування дослідження психо- та патофізіологічної сутності дезадаптації в психо-соматичному стані, як провідної ознаки соціальної поведінки обдарованості, або щодо використання (інноваційних) фахових наробок в корекційній, реабілітаційній, та в повсякденній освітньо-виховній практиці, не потрібно.

Суспільству в своєму прагненні до гуманізації завжди не вистачало усвідомленого розуміння того, що не людина взагалі, а тільки дитина може підставно розглядатись як «...вінець Природи». Що *homo sapiens (sapiens)* - це інше... Суспільно рейтингове визначення якості власного інтелектуального надбання в розвитку природно дітям дарованого та здатності до його використання в своєму соціальному бутті. Серед дітей, народжених психосоматично здоровими, тобто з еволюційно обумовленою та генетично надбаною здатністю до активної участі у власному виживанні, принципово не може бути творючо необдарованих дітей. І, навіть за умов еволюційно різного доступу до (якісної) інформації, мова, сучасно, може йти тільки про особистісні, індивідуально специфічні рівні, термін (не)прояву, інтелектуальну змістовність і якість (фахово) набутої освітньо-виховної здатності до використання та, безумовно, про суспільно значуще розуміння причинності щодо змісту і особливостей психофізичної корекції або вже реабілітації їх стану.

В суспільному досвіді ряду країн привертає увагу майже емпірично здобутий провідний захисний соціальний захід – використання обдарованості, що обумовлює актуальність вирішення практично спрямованих, але сучасно не простих, питань стосовно її стану, фахового освітньо-виховного формування та використання. В суспільній і, зокрема, в освітньо-виховній і правоохоронній практиці, обдарованість і здоров'я сприймаються стереотипно, в чомусь сумісними, але як функціонально окремі особистісні поняття. І саме це, як соціальне питання, в сучасних умовах, потребує, перш за все, з'ясування психо-соматичної змістовності обдарованості і, що принципово, обґрунтованого розгляду (стану) здоров'я, як провідної ознаки в соціальному її визначенні та розробки, заснованих на цьому, змісту і засобів практичного використання. Але це передбачає практично спрямований аналітичний перегляд звичних суспільних уявлень, їх змістовності, ставлення до них, особливостей фахового впливу на формування соціально-функціонального їх стану. А тому - змістовності окремих концептуальних складових виховання та навчання в реалізації декларованої сутності педагогіки, як суспільної здоров'яформуючої технології. Актуальність, навіть невідкладність цього визначається суспільно загрозливим станом складових (дитячого) здоров'я, послідовно здобутого в умовах існуючого вузькофахового суспільного розуміння його змістовності, невизначеності відповідальності за його стан та формування за остаточним принципом.

В якості висхідного положення, стосовно суспільної, освітньо-виховної, психологічної, правоохоронної та ін. практики, *психосоматичну сутність обдарованості, як реальність, ми розглядаємо як природний, генетично та ситуаційно обумовлений функціональний стан морфологічних структур психіки, спрямований на адаптаційно-компенсаторне забезпечення біологічного збереження та еволюційний розвиток в умовах взаємодії з довкіллям.* Тобто, суспільство, визначально, має в дітях, як тілесних носіях обдарованості, всебічно збалансовані потенційні спроможності визначально обдарованої психіки: до пізнання («знати»), а потім - використовувати («вміти») індивідуальний рівень їх надбання в своєму суспільному житті. Змістовно – це здатність психіки до індивідуально обумовленого сприйняття і взаємодії

з інформацією та заснованому на цьому, переважно ситуаційному, прийнятті і реалізації рішення. Як здатність психіки до(когнітивного) [7, 8] інформаційно-сенсорного сприйняття зовнішньої інформації, вирішення внутрішньо- та міждомінантних протиріч в аналітичному пошуку доміантної ознаки, визначенні, адекватного зовнішньому посилу, остаточного рішення та його реалізації на клітинному, органному і системних рівнях. Саме це і є природними складовими психофізіологічного механізму адаптації. А провідним, в наступному її формуванні (і захисті), є гуманна змістовність освітньо-виховного впливу, як соціальна ознака якості фахового використання в цьому вікових спроможностей (дитячої) психіки.

Незважаючи на те, що адаптація і дезадаптація в (пато)фізіологічному розумінні, як поняття, функціонально різняться стосовно сутності забезпечення реагування на зовнішній вплив, провести межу в практичному їх розумінні складно. Бо вони мають єдину функціональну спрямованість – динамічне адаптаційно-компенсаторне забезпечення психікою гомеостатичної функції (фізіологічна функція не може бути статичною, тому – *гомеостазіс*, як динамічна її ознака). Як збалансованого функціонального стану на органному і системному рівнях, адекватному зовнішньому впливу. Рівень мобілізації функцій в забезпеченні такої рівноваги залежить і визначається індивідуальними особливостями психіки (психотипу) та її реактивним станом. Тобто, на якісно однаковий рівень впливу зовнішнього фактору, рівень функціонального реагування індивідуально відрізняється. І саме це є провідним в практичному розумінні того, що і адаптацію, як процес пристосування на рівні природних функціональних можливостей, і дезадаптацію, як наслідок компенсаторного напруження функцій, треба розглядати в єдності, як динамічно послідовні складові. Як і розуміння того, що причинним фактором захисного включення компенсаторного механізму є невідповідність рівня зовнішнього впливу функціональним можливостям забезпечення психікою адекватного реагування. Реагування на клітинно-тканьовому та (меж)системному рівнях регуляторного нервово-психічного забезпечення функцій. Як відображення типової, в біологічних системах, єдності в прояві структури і функції.

В разі, коли зовнішній вплив перевищує (вікові) функціональні спроможності природної адаптації, то адаптація до нових умов існування має інший, компенсаторний зміст. Сутнісною особливістю компенсації є не тільки додаткова (меж)системна мобілізаційна напруга функцій, а і певні структурні (дезадаптаційні) зміни в їх забезпеченні, вже з іншим рівнем можливостей (якісного) нервово-психічного забезпечення функцій. Тобто, дезадаптація, за наслідками, завжди психосоматична – душі і тіла.[1,с.49-51;2,с.4;4] За своєю психо- та патофізіологічною сутністю *дезадаптація – це, індивідуально обумовлений, захисний біологічний процес послідовного вичерпання природного морфо-функціонального резерву вікових регуляторних спроможностей психіки на гомеостатичне забезпечення адекватних взаємин, з поступовою втратою функціонально якісного рівня цього забезпечення, в умовах зовнішнього впливу з підвищеною його стресогенністю*. Змістовно не polemизуючи, стосовно існуючого фахового розуміння понять «зовнішнє» та «внутрішнє», в співвідношенні яких останнє, як стан, більш за все, є психо-соціальним станом-наслідком динамічно здобутої якості нервово-психічної взаємодії з навколишнім середовищем.

Патофізіологічний стан, визначений Г.Сельє [] як стрес, став класичним визначенням екстремної мобілізації фізіологічних функцій, спрямованої на «втечу від небезпеки», внаслідок екстремального (зовнішнього) впливу на психіку. І тому, коли ми, в свій час (майже три десятиріччя тому) висловили думку, стосовно можливості хронічного існування цього стану, внаслідок тривалого в часі впливу негативного фактору (або їх сукупності), вона була одностайно засуджена фахівцями. Сучасно, ця теза, в суспільній і, зокрема, в освітньо-виховній, психологічній, правовій, правоохоронній та іншій практиці, сприймається як реально наявна складова взаємовідносин. [5, 6, 11] І саме про цей реальний розлад адаптаційно-захисних спроможностей психіки (явно або опосередковано) свідчать ознаки набутих розладів психосоматичного стану, виявлені чисельними різнофаховими дослідженнями його вікової динаміки. [] Зокрема, як виявлення різнорівневих вікових ознак прояву набутої дезадаптації у дітей, починаючи з функціональних розладів стану психіки у молодших дошкільнят [3, 4, 9, 10, 12, 13 та ін.] до ознак особистісної деформації у дітей старшого дошкільного віку [3, 4, 10, 12, 13 та ін.]. Маючи в цьому місці лексичні (феноменологічні) розбіжності в їх позначенні – це тільки особливості професійної термінології в їх визначенні, стосовно розладу психо-соматичного стану. Свідомство відсутності соціального замовлення на загальносуспільну тематичну програму досліджень і соціально спрямованої розробки, пов'язаних з цим практичних питань, щодо освітньо-виховної, педіатричної, правової, фармакологічної та ін. практики.

Визначально, суспільство має в дітях всебічно збалансовані потенційні спроможності обдарованої психіки: до пізнання («знати»), а потім - використовувати («вміти») індивідуальний рівень їх надбання в своєму суспільному житті. Адже формування і розвиток саме цих якостей індивідуальності і є цільовою настановою в фаховому впливі виховання та навчання. Як реалізація соціальної сутності суспільного поняття мудрості: наскільки суспільство здатне до якісного навчання (до того ж – як і хто його навчає) так воно і живе і настільки процвітає. Як теза нічого незвичного вона в собі не несе. Крім уточнення, що об'єктом зовнішнього впливу є не дитина, як соціально узагальнене поняття, а більш конкретне, стосовно практики, визначення – її психіка, а провідним в формуванні і захисті природної адаптації, знову ж таки є гуманна змістовність освітньо-виховного впливу, тобто, рівень усвідомленого використання в цьому вікових резервів дитячої психіки. Бо такі вікові її особливості, як відкритість та незахищеність, передбачають суспільну обережність у взаємовідносинах з нею, зокрема, при формуванні життєво базових психологічних настанов-стереотипів. В своєму виховному впливі ми все ще практично не враховуємо (бо поки що суспільно не усвідомлюємо) наявне існування еволюційно надбаної, підкреслюємо, істинної, захисної особливості психіки дітей – їх ввести в оману неможливо (!). Свідомством суспільного та освітньо-

виховного ставлення до цього є наявний статус і стан в цілому обдарованого дитинства, а, як наслідок, і самого суспільства.

При спробі перелічити провідні фактори відверто негативного зовнішнього впливу, на формування і стан дитячої психіки, їх, стосовно сучасності, виявилось небагато – всього два. Але вони взаємопов'язані особливостями сутності своєї причинності, мають загальні особливості в патофізіологічному механізмі формування дезадаптаційних ознак і, тому навіть розглядати їх окремо є не зовсім коректним, якщо не враховувати їх окрему соціальну актуальність. Всі інші – або наслідки з них, або те, з чим психіка еволюційно більш-менш знайома.

По-перше – це, узагальнено, «інформаційний бум», що став екстремальним для психіки явищем, до якого суспільство, зокрема, діти виявилися передбачено невідготовленими, а освіта і виховання ще й досі – безпорадними. Свідомство останнього – сучасно поширений імпринтинг (вдрукування) в свідомості дітей провідних психологічних настанов, змістово заснованих на верховенстві сили, насилля, аморальності. Порахуйте кількість «дисків» з цього в своїй оселі, щоб усвідомити наявний рівень дезадаптаційних змін в стані психіки і, прогностично, компенсаторних її спроможностей у власної дитини. Адже, відома особливість дитячої психіки – весь термін гри свідомість дитини там, за екраном, на рівних виконує дії, передбачені сюжетом, а потім повертається «до себе» вже з сюжетним надбанням. Так, за відсутністю дійової конкурентоздатної освітньо-виховної альтернативи, сучасно формується соціальна по своєму походженню і моральна за змістом вікова протестна форма обдарованості на взаємовідносини в родині, з однолітками, до сутності педагогічного підходу в школі, ... Тривала в часі, психо-емоційна (стресова) напруга, призводить до формування (негативних) психологічних комплексів, кінцево, в підсвідомості. Комплексів, які весь час функціонально мобільні, але свідомістю вже не контролюються.

В соціальній прояві – це виявлені в чисельних різнофазових дослідженнях вікові, професійні та інші набуті розлади в стані психіки. Зокрема - це добре відомий вандалізм, який підлітки являють в родині, серед молодших та однолітків, на вулиці, в місцях Пам'яті, несуть в школу і реалізують на уроках, бо розуміють, що вчитель – найбільш всебічно незахищена інтелектуальна складова в суспільстві і в їх оточенні. Безумовно, батьки є складовою такого формування, як фактор попередньо сформований в тих же умовах і «допрацьований» соціальним та ін.. досвідом. Тому, сучасно, безпритульність дітей в родині – це дезадаптаційна за наслідками реальність, яка поки що існує, як прихована суспільна, освітньо-виховна, правова та правоохоронна проблема і соціально майже не враховується. Пізніше, за віком – це вже наявне соціальне явище – «войовнича бездуховність» [] з її здатністю відверто утилітарно використовувати або безпринципно долати стандартні стереотипи індивідуального і суспільного мислення, сформовані освітою та вихованням. В цілому, це кінцева проява нашої суб'єктивної психологічної впевненості в прагненні і жаданні дітям тільки добра, виявлення і реалізації їх дійсної змістовності в суспільній і освітньо-виховній практиці. На думку академіка Б.Н. Чумакова – як «тиражування собі подібних».

Попередньо повідомлене спонукає загальною розглядку (як його складовою і також як висхідного положення, стосовно суспільної і освітньо-виховної практики) іншого аспекту в розумінні психосоціальної сутності дезадаптаційних проявів в психо-соматичному стані, а тому - в обдарованості. Якщо адаптація – це типова фізіологічна змістовність психічних процесів в еволюційному забезпеченні успішного виживання, а в соціальному розумінні обдарованості саме це – генетично обумовлена, всебічна збалансованість визначально потенційних спроможностей, то стає зрозумілим, що йдеться, фактично, про сутність соціального змісту (фахового) освітньо-виховного набуття природного здоров'я, як провідної складової соціального формування якостей природної обдарованості. І, знову ж таки, в природному його розумінні - як єдиного індивідуального і суспільного надбання - інтелектуального здоров'я, з поєднанням в ньому окремих соціальних його прояв - здоров'я тілесного, психічного, духовного та ін... В визначенні психосоматичної сутності (**інтелектуального**) здоров'я ми розглядаємо його як природний, генетично та ситуаційно обумовлений морфо-функціональний стан психіки в динамічному регуляторному забезпеченні ним гомеостатичної функції, стосовно адекватних взаємин (**обдарованості**) з довкіллям. А щодо практики формування суспільного стану провідної його складової – психічного здоров'я - як послідовного фахового освітньо-виховного навчання психіки окремої (обдарованої) дитини збереженню та розвитку інтуїтивної пам'яті про себе і свої спроможності, умінню їх розвивати, адекватно використовувати і захищати своє інтелектуальне надбання в комунікативній діяльності. Індійський дослідник Р. Шанкаран [] розглядає хворобу як наслідок викривленого сприйняття реальності. На нашу думку, це визначення має бути практично спрямованим - ... як соціальне надбання, внаслідок прорахунків в навчанні передбаченню визначально обдарованої психіки і тому – неадекватному сприйняттю нею прояв реальної дійсності.

Викладене додатково відкриває доступ до змістовності, в практичному розумінні психо-фізичної сутності здоров'я, як відображення функціонального стану обдарованості та змістовності її формування; психосоціальної сутності дезадаптації. Спонукає конкретизації змісту практичної, окремо галузевої і професійно-фахової участі і відповідальності за якість формування, зміцнення і збереження окремих складових психо-соматичного стану. Урахуванню соціальних наслідків від практичного використання педагогічної невизначеності понятійної змістовності творчості, талановитості, особливих здібностей, ... та ін, які, як окремо дійсні, цінуються в спеціальних навчальних закладах і спортивних секціях. Але не як має бути – як окремі складові в соціальній (не)прояві індивідуального психо-соматичного стану природної (і фахово-досформованої) обдарованості. Пояснює причинність поширеного освітньо-виховного відмежування, психо- та патофізіологічну сутність (резонансних) асоціальних прояв в поведінці (обдарованості), як і, завжди проблемного, суспільного розуміння об'єктивно обумовленої нездатності

служби здоров'язбереження до кардинального його покращення. Адже, (сучасно) професійні зусилля медиків, як і правоохоронної служби – це невідкладна або тільки тимчасова допомога в подоланні наслідків. І іншими вони бути не можуть, в наявних умовах причинно постійної дії існуючого рівня негативних складових освітньо-виховного та іншого впливу, як стаціонарно існуючого послідовного формування вікових дезадаптаційних змін в обдарованій психіці.

Прикро, коли змістовно висловлені думки, губляться серед стереотипів минулого і не стають «почутими» в сучасному розумінні і використанні їх понятійного змісту в освітньо-виховній практиці. Як це, в свій час (2003 та 2006 рр.) сталося з наполегливими, прогностично спрямованими, фаховими застереженнями міністра освіти В.Г.Кременя та ін.. стосовно (імітації) освітніх реформаций в країні. Ми, також, неодноразово привертали увагу до цього,[5, 11] оскільки визначально і надалі вони не торкалися невідповідності існуючої концептуальної бази реальним соціальним умовам і вимогам, були спрямовані, переважно, на адміністративне забезпечення інтенсифікації праці учня, а потім – вчителя. Без корекції змісту і педагогічного підходу до практики формування інтелектуального, соціального та фахового статусу в суспільстві. За десятиріччя – наявні суспільний стан і актуальність всебічного суспільного захисту реального національного сучасного і майбутнього – обдарованості, як природного стану психо-соматичного стану (дитини). Тобто, реалізації одного з провідних заходів, без якого інші майже втрачають сенс в розпочатій в країні розбудові державності. Зокрема, найбільш вагомою складовою – захисту суспільства від сучасної негативної змістовності освітньо-виховного втручання в цей стан...

В суспільному житті розвинутих країн саме освіта завжди була і є найбільш чутливим індикатором державності в виявленні суспільних прорахунків, провідною в розробці і ефективному впровадженні в практику суспільного облаштування заходів, спрямованих на покращення стану. Але у нас цього поки що не відбулося. А домінування невизначеності і ознак минулого та інерція освітньо-виховного мислення в ставленні до визначення пріоритетів, як і залишковий оптимізм завжди були свідомством дефіциту в соціальному розумінні і аналітичному використанні в суспільстві наявної об'єктивної інформації про дійсність. В прояві реалізації цього, визначально (на наш погляд) мало стати доведення до освітньо-виховної, суспільної і владної свідомості всіх рівнів ключової тези: або ми (нарешті) суспільно побачимо і випереджально якісно почнемо духовно формувати, гуманно навчати і реалізовувати обдарованість власних дітей, або ми суспільно станемо (і надалі), переважно сировинною складовою власного (декларативного) прагнення до європейських цінностей... Це виправдано зробити і зараз, за обов'язкової умови плідної фахової розробки сучасної концептуальної бази гуманітарної сфери, змісту і шляхів її реалізації в окремих галузях. З передбаченістю в них вікових правових питань, які в ряді країн регламентуються окремою правовою ланкою – ювенальною юстицією. З урахуванням того, що за своїм функціональним змістом практична служба здоров'я як і правоохоронна служба є, переважно, фахово багатопрофільними рятувальними закладами в складі прорахунків освітньо-виховної практики, а їх якість визначається рівнем суспільного усвідомлення цього. Як загальних заходів, в яких не передбачається імітації реформування - збереження та чергове вдосконалення (каральної) змістовності освітньо-виховного впливу з минулого.[4, 5, 11, 13, с.114] В наявних умовах діяти по-іншому, мабуть, просто неможливо. Адже, зараз, дійсним «Програмам розвитку...» проблемно стати надійно захисними для країни без випереджального подолання (не тільки) сформованої в суспільній свідомості зневіри, прояв і використання, відверто спрямованих на їх збереження. Саме тому ми і дозволили собі висловити минулого року, серед інших, пропозицію розмістити поруч (!) з головуючим в уряді окремого відповідального за гуманітарний стан в суспільстві.

Визначено, що в кількісному співвідношенні, стосовно наявності обдарованості, серед провідних в цьому європейських країн (Фінляндія, Швеція, Данія), країн Балтії та Кавказу, Україна досягає не останнє місце. Об'єктивно, наша країна гідна того, щоб дійсно і нарешті, **психічний аспект обдарованості країни мав стати суттєво провідним в концептуальному і дієвому забезпеченні державою освітньо-виховної практики відповідального формування інтелектуального здоров'я в суспільстві...** Як національної ідеї періоду розбудови держави, як того, що сучасно найбільш потрібне кожному, а сучасно головне в ньому – кожному зрозуміле.

Грудень 2011- Лютий 2012 року.

Джерела та література:

1. Ананьев В. А. Основы психологии здоровья / В. А. Ананьев. – СПб : Речь, 2006. – Кн. 1 : Концептуальные основы психологии здоровья. – 384 с.
2. Гарбузов В. И. Практическая психотерапия, или как вернуть ребенку и подростку уверенность в себе, истинное достоинство и здоровье / В. И. Гарбузов. – СПб. :АО «Сфера», 1994. – 160 с.
3. Захаров А. И. Неврозы у детей / А. И. Захаров. – СПб. : Речь, 2007. – 320 с.
4. Исаев Д. Н. Психосоматические расстройства у детей / Д. Н. Исаев. – СПб. : Питер, 2000.
5. Петренко Ю. С. Здоров'я: соціо-валеологічний аспект сутності й актуальності його формування освітою в умовах сучасного освітнього простору / Ю. С. Петренко, Л. А. Алексеева // Наукова скарбниця освіти Донеччини : науково-методичний журнал. – Донецьк : Витоки, 2010. – № 1 (6). – С. 23-32.
6. Реан А. А. К проблеме социальной адаптации личности / А. А. Реан // Вестник СПбГУ. Серия 6. – 1995. – Вып. 3, № 20. – С. 74-79.
7. Солсо Р. Л. Когнитивная психология / Р. Л. Солсо. – М. : Тривола, 1998. – 345 с.
8. Холодная М. Когнитивные стили о природе индивидуального ума / М. Холодная. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 384 с.

9. Davis K. The Child and Social Structure / K. Davis // Journal of Educational Sociology. – 1996. – Vol. 14. – P. 217.
10. Qvortrup J. Childhood as a social phenomenon / J. Qvortrup. – Budapest, Viena : European Centre for Social Welfare Policy and Research, 1991.
11. Petrenko Y. S. State (intellectual) of health as social sign of quality education ally study forming of gift in society / Y. S. Petrenko, L. A. Alekseeva // Materiały Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji «Rozwój nauk humanistycznych» (27.02.2012 - 29.02.2012).—Poznan, 2012. – Str. 160-164.
12. Ziolkowski H. U. Psychosomatica / H. U. Ziolkowski, Z. Bulinik // Medicine. – 1985. – V. 31. – S. 235-246.
13. Giza Teresa. Socjopedagogiczne uwarunkowania procesów identyfikowania oraz rozwoju zdolności uczniów w szkole / Giza Teresa. – Kielce : Wydaw. Akademii Świętokrzyskiej, 2006. – 359 s.

Петриков В.П.

УДК 02-029:004

НЕКОТОРЫЕ ПОДХОДЫ ПО СОЗДАНИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОТЕКИ ВУЗА

В настоящее время процесс автоматизации затронул не только производственную, техническую и технологическую сферы деятельности человечества, но и информационное пространство; при этом одной из задач в области развития современных информационных технологий является задача поиска новых подходов создания хранилищ информационных ресурсов, их организации, средств и способов доступа к ним пользователей. Библиотеки как основные информационные центры наиболее сильно испытывают на себе процесс автоматизации.

Целью данной статьи является выявление наиболее приемлемых подходов автоматизации работы библиотек как со стороны обслуживающего персонала, так и со стороны читателей.

На сегодняшний день основным направлением автоматизации работы библиотек является создание так называемых «электронных» библиотек, основанных на использовании оцифрованных носителей информации.

Эффективность электронной библиотеки определяется следующими показателями:

- решаются три главные библиотечные проблемы: малая экзemplярность изданий, нехватка площадей для хранения фонда, сохранность книжного фонда – использование машиночитаемых копий предотвращает ухудшение состояния оригинальных документов;
- полнее удовлетворяются информационные запросы пользователей библиотеки, пользователь получает информацию независимо от времени и места нахождения;
- существенно повышается оперативность предоставления пользователям необходимых документов и данных. Для большинства пользователей электронная форма предоставляет единственную возможность получить требуемый документ;
- формируется новый имидж библиотеки, предоставляющей информацию на нетрадиционных носителях; повышается значение библиотечной работы;
- повышается уровень информационной культуры и компьютерной грамотности как читателей, так и сотрудников библиотеки, а это имеет не только узкое прикладное значение (умение, например, считывать с CD-ROM), но и более широкое значение, поскольку человек с высоким уровнем информационной культуры значительно легче ориентируется в постоянно меняющемся мире, не боится новаций и перемен;
- использование мультимедийных компьютеров, CD-ROM, предоставляющих текстовую, аудио и видео информацию, позволяет лучше усваивать материал, так как информация воспринимается комплексно, несколькими органами чувств одновременно [1].

Электронные библиотеки, также как и традиционные, могут быть универсальными и специализированными. Однако если в традиционной библиотеке специализация определяется только подбором литературы, то в электронной – еще и дополнительным набором программных средств, позволяющих осуществлять те или иные манипуляции с объектами хранения.

В большинстве случаев электронная библиотека обладает двухуровневой структурой и состоит из электронного каталога и текстов книг в электронном варианте.

Термин «двухуровневая» может трактоваться и иначе. Так, например, в Московской Современной Гуманитарной Академии (СГА) функционирует телекоммуникационная двухуровневая библиотека (ТДКБ), имеющая два уровня размещения информации: генеральный и локальный, взаимодействие между которыми осуществляется посредством спутниковой связи [5].

Генеральный уровень – библиотека Базового вуза СГА – содержит полный объем ресурсов прямого доступа на библиотечном сервере (около 80 тыс. наименований документов, информационные системы «Гарант», «Консультант»), ресурсы удаленного доступа – виртуальный читальный зал, обеспечивающий доступ во множество библиотек (более 20 млн. наименований документов).

Локальный уровень – библиотеки учебных центров СГА, хранящих часть ресурсов прямого доступа, необходимых на определенный учебный период. Студенты – пользователи локального уровня ТДКБ – имеют возможность заказать любые ресурсы генерального уровня, имеют доступ к системам «Гарант», «Консультант». Эту работу студенты выполняют со своего сервера, расположенного в учебном центре;